

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Yin-yang in primaire literatuur: Een uitgebreide analyse van de betekenis van yin-yang in de Zhuangzi en Xunzi

Bax, Arend

Citation

Bax, A. (2024). *Yin-yang in primaire literatuur: Een uitgebreide analyse van de betekenis van yin-yang in de Zhuangzi en Xunzi*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master Thesis, 2023](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3721311>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Yin-yang in primaire literatuur

Een uitgebreide analyse van de betekenis van yin-yang in de *Zhuangzi* en *Xunzi*

Eindwerkstuk BA Chinastudies

2022-2023

Begeleider:

Dr. P. van Els

Aantal woorden: 9992

5-6-2023

Arend Bax

2887460

a.g.p.bax@umail.leidenuniv.nl

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
1. Yin-yang in de <i>Zhuangzi</i>	12
2. Yin-yang in de <i>Xunzi</i>	21
3. De betekenis van yin-yang in de <i>Zhuangzi</i> en <i>Xunzi</i> vergeleken.....	28
Conclusie.....	32
Bibliografie.....	33

Inleiding

Symbol

Het concept van yin-yang 陰陽 is een van de belangrijkste concepten in de Chinese filosofie. Het symbool van yin en yang is inmiddels wereldwijd bekend (zie afbeelding 1¹): het is een cirkel doorsneden door een golf waardoor twee helften ontstaan, namelijk de witte helft yang en de zwarte helft yin. Dit roept meteen vragen op: wat betekenen de twee kanten? Waarom zitten de twee puntjes van de tegengestelde kleur aan beide kanten? Dit concept is dus niet zo helder als dat het lijkt, en als men verder dan dit symbool alleen kijkt, zal men zien dat yin-yang veel meer aspecten bezit dan wat het symbool en de benaming doen suggereren.

Afbeelding 1: Het yin-yangsymbool.

Wat is yin-yang?

Definities van yin-yang in encyclopedieën en woordenboeken

Ten eerste zullen we nagaan hoe yin-yang buiten de academie wordt gedefinieerd en wat de vaste karakteristieken zijn van het yin-yangconcept die niet worden tegengesproken in de primaire literatuur. In het Middelgroot Nederlands Woordenboek van Van Dale worden yin en yang individueel als volgende gedefinieerd: Yin wordt gedefinieerd als “volgens de Chinese wijsbegeerte het passieve vrouwelijke beginsel in de kosmos” en yang als “volgens de Chinese wijsbegeerte het actieve mannelijke beginsel in de kosmos.”² Deze twee definities laten al veel zien. De definities zijn vrijwel hetzelfde, behalve dat ze twee tegengestelde karakteristieken hebben: yin is passief, terwijl yang actief is; en yin is vrouwelijk, terwijl yang mannelijk is.

¹ Stefan Jaeger, “A Geomedical Approach to Chinese Medicine: The Origin of the Yin-Yang Symbol,” in *Recent Advances in Theories and Practice of Chinese Medicine*, samengesteld door Haixue Kuang (Rijeka: InTech, 2011), 30.

² Van Dale, *Nederlands Middelgroot Woordenboek*, samengesteld door Theo de Boer, 2^e editie (Utrecht: Van Dale Uitgevers, 2017), 1075.

Daarnaast impliceren de definities dat het idee van yin en yang uit de Chinese filosofie komt, en dat beiden een bepaalde positie hebben in de kosmos, oftewel het algehele bestaan.

De *Encyclopaedia Britannica* definieert yin-yang als volgt:³

In het oosterse denken, de twee complementaire krachten waaruit alle aspecten en fenomenen van het leven bestaan. Yin is een symbool van aarde, vrouwelijkheid, duisternis, passiviteit en absorptie. Het is aanwezig in even aantallen, in valleien en beekjes, en wordt weergegeven door de tijger, de kleur oranje en een onderbroken lijn. Yang wordt opgevat als hemel, mannelijkheid, licht, activiteit en penetratie. Het is aanwezig in oneven aantallen, in bergen, en wordt vertegenwoordigd door de draak, de azuurblauwe kleur en een ononderbroken lijn.

Deze encyclopedie zegt dat yin-yang een concept is uit het oosterse denken, wat breder is dan de Chinese wijsbegeerte zoals het woordenboek aangeeft. Daarnaast verbindt de encyclopedie veel meer kenmerken voor yin en yang individueel, waarvan yang alle eigenschappen heeft die het tegenovergestelde zijn van die van yin. Daarnaast zegt de encyclopedie dat yin en yang twee complementaire krachten zijn waaruit alles bestaat.

Deze twee bronnen vertellen natuurlijk niet het hele verhaal, maar geven wel veel informatie ondanks hun korte definities. De definities komen overeen op twee vlakken. Ten eerste beschrijven beide bronnen dat yin en yang twee complementaire krachten zijn die het bestaan vormen. Ten tweede, al wordt dit niet direct benoemd in beide definities, impliceren deze dat yin-yang twee tegenovergestelden van elkaar zijn, of tenminste twee krachten die tegengestelde eigenschappen bezitten. Hier stuiten we op een schijnbare paradox: hoe kunnen yin en yang complementair zijn als ze exact het tegenovergestelde van elkaar zijn?

³ “yinyang”, Britannica, T. Editors of Encyclopaedia, *Encyclopaedia Britannica*, laatst geüpdatet 25 April 2023, [Yinyang | Definition, Meaning, & Facts | Britannica](#).

Relaties en karakteristieken in yin-yang

Robin R. Wang geeft in haar boek *Yinyang: The Way of Heaven and Earth in Chinese Thought and Culture* zes verschillende relaties tussen de krachten yin en yang die niet worden tegengesproken in verschillende historische primaire literatuur. Deze zes relaties zijn:

1. tegengesteldheid: yin en yang hebben direct tegenovergestelde eigenschappen;
2. wederzijdse afhankelijkheid: yin en yang kunnen niet zonder elkaar bestaan;
3. complementariteit: yin en yang vullen elkaar aan
4. wederzijdse inclusie: yin en yang sluiten elkaar nooit uit, zelfs als het ene element dominanter in een ding aanwezig dan de ander;
5. interactie: yin en yang interacteren constant met elkaar tot in de oneindigheid; en
6. verandering: yin en yang veranderen en transformeren tot nieuwe dingen door de interactie.⁴

Kortom, het yin-yangconcept bestaat uit een wisselwerking tussen twee tegengestelde elementen, die als een holistisch geheel voortdurend onderling interacteren en daarmee elkaar beïnvloeden door middel van constante veranderingen in de staat van de beide elementen. Deze dynamiek maakt de twee elementen in alle gevallen afhankelijk van elkaar, wat zich vertaalt in wederzijdse inclusie, waardoor deze twee elementen beiden in geen geval zonder elkaar kunnen bestaan, laat staan afzonderlijk van elkaar begrepen kunnen worden. Yin en yang moeten daardoor in alle gevallen als één geheel worden gezien. Yin-yang is gebouwd op complementariteit, en dus niet op tegenstrijdigheden.

Oorsprong

Yin-yang is een zeer enigmatisch concept, en dat heeft onder andere te maken met diens onbekende oorsprong. Tony Fang beschrijft in zijn artikel genaamd *Yin Yang: A New Perspective of Culture* twee verschillende kampen over de oorsprong van yin-yang. De eerste die hij noemt gaat ervan uit dat de oorsprong van het concept in de *Yijing*, een van de eerste klassieke geschriften uit het huidige China, te vinden is, wat ongeveer meer dan drieduizend jaar teruggaat in de tijd.⁵ Deze klassieker wordt dan ook niet toegeschreven aan één bepaalde Chinese filosofische stroming, maar wordt meer gezien als een belangrijke gemeenschappelijk

⁴ Robin R. Wang, *Yinyang: The Way of Heaven and Earth in Chinese Thought and Culture* (New York: Cambridge University Press, 2012), 8-11.

⁵ Tony Fang, "Yin Yang: A New Perspective on Culture," *Management and Organization Review* 8, nummer 1 (April 2011): 32.

deler voor verschillende scholen als het confucianisme, taoïsme en boeddhisme, dat wil zeggen: de *Yijing* heeft veel invloed gehad op werken uit al deze verschillende stromingen.⁶ Daarnaast wordt echter ook gedacht dat yin-yang een geschiedenis heeft voorbij de *Yijing*, en dat dit concept al op zou zijn gedoken in sjamanistische en totemistische rituelen van culturele groepen verspreid over alle kusten aan de Grote Oceaan, waaronder waarschijnlijk ook groepen uit het huidige Noord- en Zuid-Amerika.⁷ Echter zijn veel deze bronnen verloren gegaan, en heeft men alleen een recentere versie van 3500 tot 4000 jaar geleden, die met name grote invloed zou hebben gehad op latere gedachtestromingen uit de Chinese oudheid als het taoïsme en het confucianisme.⁸ Deze uiteenzetting van de potentiële oorsprong van yin-yang illustreert dat yin-yang simpelweg niet mogelijk te karakteriseren valt als slechts een onderdeel van één specifieke stroming. Nu dit het geval is, hoe moeten we dan de term proberen te definiëren en te begrijpen?

Yin-yang in de secundaire literatuur

Overzichten van yin-yang

Over yin-yang is veel geschreven in de academische wereld, maar een van de boeken die eruit springt is *Yinyang: The Way of Heaven and Earth in Chinese Thought and Culture* van Robin R. Wang. Het opmerkelijke aan dit boek is dat het leunt op niet alleen primaire literatuur uit de Chinese oudheid, zoals klassieken als de *Zhuangzi* 莊子, *Xunzi* 荀子 en de *Yijing* 易經, maar ook minder bekende werken zoals de *Hanshu* 前漢書 en de *Zhongyong* 中庸.⁹ In dit boek behandelt en ontleedt Wang het concept van yin-yang vanuit de kern en vanuit meerdere aspecten ervan, zoals de kosmologische positie in het universum, hoe de mens van dit concept gebruik maakt op zowel maatschappelijk als individueel vlak en de visuele representatie van dit concept in diverse media over de jaren heen en wereldwijd. Deze bron is een van de meest uitgebreide boeken over yin-yang, en zal als belangrijk referentiepunt fungeren binnen deze analyse. In verscheidene andere wetenschappelijke literatuur wordt yin-yang lang niet zo uitgebreid geanalyseerd als Wang dit doet, en raadpleegt men daarnaast minder primaire literatuur. In het volgende stuk zal ik twee voorbeelden geven van academici die yin-yang in

⁶ Ryan Nichols, "The Origin and Cultural Evolution of East Asian Cognitive Style: A Case Study of the *Book of Changes (Yijing 易經)*," *Journal of Cognition and Culture* 21, nummer 5 (December 2021): 405.

⁷ Fang, "Yin Yang," 33.

⁸ Fang, "Yin Yang," 34.

⁹ Wang, *Yinyang*, 242-250.

hun onderzoek verwerkt hebben, analyseren hoe zij dit concept benaderen en wat voor problemen daaraan vast zitten.

Gebrek aan primaire literatuur

Ten eerste kan een wetenschapper verkiezen om een concept uit de Chinese filosofie zoals yin-yang te vergelijken met een concept of gedachtegoed uit een van oorsprong niet-Chinese filosofie. In de filosofie probeert men doorgaans verschillende filosofieën uit verschillende tijdperken te vergelijken, middels comparatieve technieken. Een voorbeeld van deze praktijk is een artikel van Michael Slote, een ethiekprofessor aan de Universiteit van Miami, genaamd *Updating Yin and Yang*. In dit artikel argumenteert Slote dat yin-yang als concept moet worden bijgewerkt voor de hedendaagse ethiek in zowel het Oosten als het Westen.¹⁰ Hij vindt dat het Chinese denken meer nadruk moet leggen op menselijke autonomie, oftewel rationele controle, en het westerse denken meer op ontvankelijkheid in het menselijk leven.¹¹ Aangezien volgens Slote rationele controle juist karakteristiek aan van westerse ethiek en ontvankelijkheid aan Chinese ethiek is, vindt hij dat men zowel yin-yang uit de Chinese filosofie en rationalisme uit de Westerse moeten bijwerken zodat deze twee filosofieën dichter bij elkaar kunnen komen.¹² Dit is niet inherent een verkeerde aanpak of basis van een onderzoek, maar men moet voorzichtig zijn met hoe men twee verschillende concepten of filosofieën met elkaar verbindt en hoe men dit presenteert. Slote baseert het Chinese beeld op de ethiek vanuit het idee van yin-yang in het confucianisme, en hoewel het een zeer belangrijke stroming de Chinese filosofie is, is dit de enige stroming uit de Chinese filosofie die genoemd wordt in het artikel.¹³ Slote koppelt de betekenis van yin-yang uit de confucianistische canon aan de westerse ethiek, zonder ook maar één specifieke tekst uit de canon te noemen, laat staan teksten uit een andere Chinese filosofie als het taoïsme, waar yin-yang ook een grote rol in speelt. Daardoor presenteert hij slechts een zeer beperkt beeld van yin-yang door geen rekening te houden met verscheidene perspectieven vanuit andere gedachtestromingen of met geheel nieuwe contexten buiten de filosofie over yin-yang. In het geval van Slote is het maar zeer de vraag of hij de primaire teksten van de Chinese filosofie heeft bestudeerd voor dit onderzoek, aangezien ik geen bronnen van de teksten zelf in staat ben te vinden.¹⁴ Men kan, zeker als men een vergelijking presenteert vanuit een perspectief buiten de Chinese filosofie, het risico lopen dit concept uit de Chinese

¹⁰ Michael Slote, "Updating Yin and Yang," *Dao: A Journal of Comparative Philosophy* 12, nummer 3 (Juli 2013): 278.

¹¹ Slote, "Updating Yin and Yang," 280.

¹² *Ibid.*, 281.

¹³ *Ibid.*, 279.

¹⁴ *Ibid.*, 282.

filosofie op ongeschikte wijze te verbinden aan een filosofie daarbuiten. Dit kan doordat men het gedachtegoed van een concept uit de Chinese filosofie, al dan niet met opzet, assimileert in hun eigen wereldbeeld om het passend te maken binnen een vooraf vastgesteld perspectief. In het geval van Slote wordt een onvoldoende volledig beeld geschetst van de filosofische concepten die vergeleken en verenigd worden, waardoor de ongeïnformeerde lezer een verkeerd beeld kan vormen van de culturele contexten die samengevoegd worden.

Ten tweede kunnen wetenschappers verkiezen om een concept als yin-yang te vergelijken met een academisch vakgebied buiten de filosofie. Bijvoorbeeld, het artikel *Applying the Principles of Yin-Yang to Market Dynamics* van Mattsson en Tidström beschrijft yin-yang als datgene waaraan alle veranderingen in het universum kunnen worden gerelateerd.¹⁵ Dit aspect wordt uitgebreider behandeld vanuit het idee van yin-yang binnen het taoïsme, en Mattsson en Tidström verbinden yin-yang aan concepten uit deze filosofische stroming.¹⁶ In het artikel wordt niet duidelijk gemaakt dat yin-yang ook maar enigszins voorkomt binnen andere filosofische stromingen, waaronder binnen het confucianisme, waar Michael Slote uitsluitend gebruik van heeft gemaakt voor zijn onderzoek omtrent yin-yang. Dit is niet inherent problematisch: men kan yin-yang in het onderzoek benaderen vanuit het perspectief van een bepaalde filosofische stroming. Echter, wanneer men tracht een breed concept als yin-yang toe te passen op een bepaald vakgebied, in dit geval de handelsmarkt, is het lastig om dit te betogen zonder de relatie tussen yin-yang en andere filosofische stromingen buiten het taoïsme. Dit resulteert in een te beperkte analyse van yin-yang die onvoldoende kanten van het concept aansnijdt ten einde deze toe te passen op een vakgebied waarvan de betreffende onderzoekers juist veel meer weet hebben, in dit geval de handelseconomie. Dit is een riskante vorm van onderzoek doen, want het kan zo zijn dat de hele vergelijking geen hout snijdt vanwege tekort aan genoeg onderzoek naar het zogenaamde ‘outsider-concept’ als yin-yang om de vergelijking te ondersteunen, waardoor het hele onderzoek op losse schroeven staat.

Nadruk op primaire literatuur

De voorgenoemde artikelen geven een zwakte bloot, namelijk het gebrek aan gebruik van primaire literatuur. In mijn optiek is de raadpleging van slechts secundaire literatuur niet genoeg. Natuurlijk is secundaire literatuur zeer belangrijk om verdere context te geven aan de primaire literatuur en om concreet te maken wat reeds over deze primaire literatuur geschreven is. Om

¹⁵ Lars-Gunnar Mattsson en Annika Tidström, “Applying the Principles of Yin-Yang to Market Dynamics: On the Duality of Cooperation and Competition,” *Marketing Theory* 15, nummer 3 (September 2015): 349.

¹⁶ Mattsson en Tidström, “Applying the Principles,” 349.

deze reden wil ik dus ook niet zeggen dat het gebruik van slechts primaire literatuur daarentegen altijd goed is, aangezien men dan het risico loopt een groot deel aan vastgesteld onderzoek te missen en dat men als resultaat achter de feiten aan loopt. Daarnaast is het belangrijk bewust te zijn van de invloed die een tijdsgeest heeft op de ontvangst van eeuwenoude concepten. Toch, in het geval van een met abstractheden geladen concept als yin-yang, is het absoluut noodzakelijk om primaire literatuur te gebruiken, aangezien dit concept gebruikt wordt in vele verschillende contexten uit verschillende filosofische stromingen, waardoor eventuele verschillende interpretaties en nuances kunnen worden meegenomen in het onderzoek. In dit onderzoek zal ik twee verschillende gebruiken van yin-yang met elkaar vergelijken, namelijk in twee klassieke teksten genaamd de *Zhuangzi*, die behoort tot de taoïstische canon, en de *Xunzi*, die behoort tot de confucianistische canon. De beschrijvingen van yin-yang in deze twee teksten hebben zeker zaken met elkaar gemeen, maar ze verschillen ook van elkaar, en deze tracht ik in dit onderzoek overzichtelijk uit te lichten.

Werkwijze

Close-reading

In mijn betoog zal ik met name gebruik maken van een veelgebruikte methodologie in het onderzoeken en analyseren van oude klassieke teksten, namelijk de ‘close-readingmethode.’ Deze methode, volgens Brookman en Horn, houdt in dat men op een doelgerichte en vakkundige wijze een literaire tekst analyseert en interpreteert om zo de structurele, stilistische en taalkundige kenmerken van de betreffende tekst te ontleden.¹⁷ Deze methode wordt over het algemeen gebruikt in de context van het hoger onderwijs, in het bijzonder het literair onderwijs.¹⁸ Brookman en Horn voegen vervolgens toe dat de definitie van een ‘tekst’ beschikbaar voor analyse in tenminste het vakgebied van Engelse studies in de afgelopen jaren is uitgebreid van slechts nauwe historische canons tot verschillende media, genres en discoursen in zowel het verleden als het heden.¹⁹ Denk aan analyses van film, verschillende soorten poëzie of andere reeds geschreven secundaire literatuur zoals essays. Nu geldt deze methode niet alleen voor Engelse studies, maar ook voor vakgebieden in de geesteswetenschappen. Daarnaast gaat de close-readingmethode eerder in op de tekst als een op zichzelf staande entiteit dan op diens

¹⁷ Helen Brookman en Julia Horn, “Closeness and Distance: Using Close Reading As a Method of Educational Enquiry in English Studies,” *Arts & Humanities in Higher Education* 15, nummer 2 (April 2016): 249.

¹⁸ Brookman en Horn, “Closeness and Distance,” 249.

¹⁹ Ibid.

betekenis in ‘het grote geheel’ zoals in de algehele wetenschap of geschiedschrijving, dat wil zeggen: de betekenis van de tekst zelf zoals op papier is weergegeven.²⁰ Hierom is deze methode uitermate geschikt voor het analyseren van primaire bronnen. De vergelijking van de betekenissen van yin-yang in de *Zhuangzi* en de *Xunzi*, twee belangrijke canons uit de Chinese geschiedenis en filosofie, vormt dan ook de basis van mijn onderzoek. De *Daodejing* 道德經 is misschien wel een belangrijker en bekendere tekst in de taoïstische canon vergeleken met de *Zhuangzi*. Echter, vanwege het feit dat yin-yang nauwelijks ter sprake komt in de *Daodejing* en juist veel meer in de *Zhuangzi*, acht ik de laatstgenoemde een geschiktere tekst voor de vergelijking. Naar mijn mening kan men de betekenis van yin-yang in beide teksten niet vergelijken zonder te kijken naar de daadwerkelijke structuur en het taalgebruik in de passages van deze teksten, waar close-reading zich perfect voor leent. Daarom zal ik precies de aandacht vestigen op de structuur en het taalgebruik in de teksten en hoe deze bijdragen aan de betekenis van yin-yang, met speciale aandacht voor hoe vaak en op wat voor manier dit concept wordt gebruikt, om van daaruit tot een zo concreet mogelijke vergelijking te komen.

Chinese Text Project en vertalingen

Tijdens de analyse van yin-yang in de *Zhuangzi* en de *Xunzi* zal ik Chinese Text Project gebruiken, een internetdatabase van allerlei klassieke teksten uit verschillende perioden uit de Chinese geschiedenis. De site stelt verschillende edities van deze teksten ter beschikking voor de gemiddelde internetter om te lezen, soms met een bestaande Engelstalige vertaling en anders slechts de tekst zoals het oorspronkelijk geschreven is, in het Klassiek Chinees of Pre-Modern Chinees. Ik maak gebruik van een filter om specifiek de hoofdstukken en passages te vinden waarin yin-yang voorkomen, zodat ik een zo volledig mogelijke analyse kan bewerkstelligen. Om een beter beeld te geven van het gebruik van de karakters van yin en yang, zal ik zowel de oorspronkelijke Klassiek Chinese tekst weergeven als Kristofer Schippers’ vertaling tijdens de analyse van de *Zhuangzi*, en Eric L. Hutton’s vertaling tijdens de analyse van de *Xunzi*.

Structuur

Welnu, mijn onderzoeksvraag luidt: hoe verhouden de beschrijvingen van het concept van yin-yang in de *Zhuangzi* en de *Xunzi* zich tot elkaar? Ik zal deze hoofdvraag beantwoorden door rekening houdend met de problematiek in de secundaire literatuur specifiek aandacht te besteden aan twee prominente teksten uit de filosofie van de Chinese oudheid, de *Zhuangzi* en

²⁰ Katherine Bode, “The Equivalence of *Close* and *Distant* Reading; or, Toward a New Object for Data-Rich Literary History,” *Modern Language Quarterly (Seattle)* 78, nummer 1 (Maart 2017): 92.

de *Xunzi*, die elk worden gerekend tot een Chinese filosofische stroming, namelijk respectievelijk het taoïsme en het confucianisme. Door middel van de close-readingmethode zal getracht worden om de passages waarin het concept van de yin-yang ter sprake komt in beide teksten te contextualiseren en te begrijpen, waarop ik vervolgens een zo concreet mogelijke vergelijking van de betekenis van yin-yang in deze twee teksten tracht te schetsen. Door na te gaan wat de overeenkomsten, verschillen, en eventuele grijze gebieden zijn tussen de twee beschrijvingen van het yin-yangconcept in deze twee teksten, argumenteer ik dat primaire literatuur cruciaal is bij het onderzoeken van het yin-yangconcept.

1. Yin-yang in de *Zhuangzi*

De tekst

De *Zhuangzi* 莊子 is een zeer uitgebreide verzameling van teksten die zijn toegeschreven aan de figuur genaamd Zhuang Zhou 莊周 (ca. 369 v. Chr. – ca. 286 v. Chr.), en behoort tevens tot de oudste verzameling van teksten in het taoïsme.²¹ Deze tekst en de *Daodejing* 道德經 behoren samen tot dezelfde traditie, namelijk de taoïstische traditie.²² De tekst bestaat uit drie delen: de Innerlijke Geschriften, de Uiterlijke geschriften en de Gemengde geschriften (內篇, 外篇, 雜篇), die ongeveer gelijk zijn verdeeld qua hoeveelheid inhoud.

Frequentie

In vergelijking met de *Daodejing* komt yin-yang veel vaker voor in de *Zhuangzi*, namelijk meer dan honderd keer.²³ Ook al komt yin-yang dus relatief veel voor in de *Zhuangzi*, is de verschijning van deze term vrij inconsistent: passages met yin-yang zijn zeer sporadisch verdeeld over verschillende delen van de tekst en komen tenminste meerdere keren voor in de Innerlijke, Uiterlijke en Gemengde geschriften. Het concept komt wel beduidend vaker ter sprake in de Uiterlijke en Gemengde geschriften dan in de Innerlijke geschriften, waar deze maar slechts in twee hoofdstukken opduikt, namelijk in het vierde hoofdstuk “Renjianshi” 人間世 (De wereld van de mensen)²⁴ en het zesde hoofdstuk “Dazongshi” 大宗師 (De meester van de grote leer).²⁵ In de Uiterlijke geschriften valt yin-yang meer samen met het narratief van de passages, en is het gebruik van yin-yang zeer beschrijvend van karakter. In de Gemengde Geschriften komt yin-yang, net zoals in de Uiterlijke Geschriften, vrij vaak voor, maar wordt dit concept op een lossere manier gebruikt. Dit is niet vreemd, aangezien de Gemengde Geschriften vooral bestaan uit losse verhalen over individuele figuren.

²¹ Zhuangzi, *Zhuang Zi: De Volledige Geschriften: Het Grote Klassieke van het Taoïsme*, trans. Kristofer Schipper (Amsterdam: Uitgeverij Augustus, 2007), 9.

²² Zhuangzi, *Zhuang Zi*, 11.

²³ “陰陽,” Daoism, Chinese Text Project, 2006, [Daoism - 陰陽 - Chinese Text Project \(ctext.org\)](http://ctext.org/Daoism-陰陽-Chinese-Text-Project).

²⁴ Zhuangzi, *Zhuang Zi*, 77.

²⁵ *Ibid.*, 106.

Nevenschikkingen en parallelie

Yin en yang worden in de meeste gevallen samen gebruikt in de *Zhuangzi*, dus *yinyang* 陰陽, maar daarnaast worden yin en yang regelmatig apart gebruikt. Vaak komen yin en yang ook gescheiden van elkaar in dezelfde zin of in twee zinnen naast elkaar voor, waar yin in de eerste zin voor komt en yang in de direct volgende zin voorkomt. Een voorbeeld van parallelie is deze zin:²⁶²⁷

In zijn stilte is hij één met de deugd van het yin, in zijn beweging volgt hij de stroom van het yang.

靜而與陰同德，動而與陽同波。

Ik vertaal dit op deze manier: “In stilte is mijn deugd gelijk aan yin, en in beweging zijn mijn golven gelijk aan yang. Deze twee deelzinnen samen, dus voor en na de komma, zijn bijna identiek aan elkaar met uitzondering van een paar karakters. De deelzinnen lopen niet alleen parallel aan elkaar als het gaat om hun structuur, maar ook in hun betekenis. De karakters *jing* 靜 en *dong* 動 betekenen respectievelijk ‘stilte’ en ‘beweging’, wat duidt op een tegenstelling. Yin-yang wordt naast deze tegenstellingen geplaatst in de zin, en net als deze tegengestelde woorden maken yin en yang allebei deel uit van deze parallelie in de zin.

De weergave van yin-yang in de *Zhuangzi* wordt grotendeels gekenmerkt door precies deze soort nevenschikking, waarin yin-yang naast tegengestelde woorden worden geplaatst om te laten zien dat yin-yang daadwerkelijke tegengestelden zijn, net zoals tegenstellingen als licht en donker, leegte en volheid, gevaar en veiligheid enzovoort. Deze parallel is in sommige

²⁶ Zhuangzi, *Zhuang Zi*, 187.

²⁷ “陰,” Daoism, Chinese Text Project, 2006, [Daoism - 陰 - Chinese Text Project \(ctext.org\)](http://ctext.org).

stukken van de *Zhuangzi* zelfs multidimensionaal, zoals hier in hoofdstuk 21 van de Uiterlijke Geschriften genaamd “Tian Zifang” 田子方 uit de vertaling van Schipper:²⁸²⁹

Maar ik kan proberen het in grote trekken uit te leggen: het yin, in zijn uiterste hoedanigheid, is steenkoud; het yang, in zijn uiterste staat, is brandend heet. Wat steenkoud is komt voort uit de aarde, wat brandend heet is uit de hemel. Wanneer deze twee bij elkaar komen en zich verstrengelen, vervolmaken ze zich en vullen ze elkaar aan, en zo worden alle dingen geschapen. (...) Rijzend en dalend, dan vol, dan leeg, eenmaal duister, eenmaal licht: de zon heeft zijn cyclus, de maan zijn fasen (...). Ergens ontkiemt het leven, ergens naar terug gaat de dood, begin en einde wisselen elkaar af in een ononderbroken kring, en niemand weet waar dit ooit een einde zal nemen.

嘗為汝議乎其將。至陰肅肅，至陽赫赫；肅肅出乎天，赫赫發乎地；兩者交通成和而物生焉 (…). 消息滿虛，一晦一明，日改月化 (…). 生有所乎萌，死有所乎歸，始終相反乎無端，而莫知其所窮。

Het multidimensionale karakter van deze nevenschikking vinden we meteen terug in de eerste twee bovengenoemde zinnen. Het steenkoude van yin vindt diens oorsprong in de aarde, en tegelijkertijd vindt het brandend hete van yang diens oorsprong juist in de hemel, oftewel: tegengestelde energieën vinden diens oorsprong in werelden die tegenover elkaar staan. Hier blijft het niet bij. In de tweede helft van het bovengenoemde citaat worden meerdere tegenstellingen nevenschikt: rijzend en dalend, volheid en leegte enzovoort. De structuur van deze zinnen vertelt alles over het doel van de spreker. De tegenstellingen worden op non-lineaire wijze verteld: op een gegeven moment is de situatie zus en dan is de situatie zo, maar het bouwt niet op tot een einde. Zoals de spreker zegt weet men niet wanneer een einde zal komen. Het begin en einde, ook twee tegenstellingen, wisselen elkaar steeds af in een ononderbroken kring: het is een constante cyclus. De tegenstellingen in de *Zhuangzi* worden dus niet alleen als voorbeelden gebruikt, maar worden vooral juist geschetst als essentiële uitersten in de cyclus die hier wordt gepresenteerd. Sterker nog: de tegengestelde uitersten zijn exact de belangrijkste componenten van de cyclus.

²⁸ *Zhuangzi, Zhuang Zi*, 272.

²⁹ Chinese Text Project, Daoism, “陰.”

Andere betekenissen

De zinsstructuur in de passages maakt de *Zhuangzi* niet alleen aangenaam om te lezen, wat haast een lyrische kwaliteit toevoegt aan de tekst, maar het draagt ook bij aan de betekenis van sleutelbegrippen zoals yin-yang. Dat gezegd hebbende, kunnen de karakters van yin en yang zelf ook een andere betekenis hebben afhankelijk van de context:³⁰

Het grote Ene, het grote vrouwelijke, het grote waarnemen, het grote evenwicht, het grote vierkant, het grote teken en de grote stilte: die te kennen is het allerhoogste.

知大一，知大陰，知大目，知大均，知大方，知大信，知大定，至矣。

Alleen het karakter van yin komt in deze passage voor. Dit maakt dat men yin op een andere manier moet vertalen, aangezien het in deze passage geen tegenpool heeft in de vorm van yang. Echter wordt yin hier op verschillende manieren vertaald. Zo vertaalt James Legge *da yin* 大陰 als het ‘Grote Mysterie’.³² Kristofer Schipper vertaalt deze twee karakters op zijn beurt als het “grote vrouwelijke”.³³ In zekere zin is het vrij logisch dat yin op deze manieren wordt vertaald, want yin staat normaliter bekend als het mysterieuze en vrouwelijke.³⁴ Dit soort vertalingen gelden ook voor yang in de *Zhuangzi*. In hoofdstuk twee genaamd “Qiwulun” 齊物論 (Verhandeling over de gelijkheid der dingen)³⁵ luidt het citaat:³⁶

Hun hart is op weg naar de dood,
En niemand kan hen doen omkeren naar het leven.

近死之心，莫使復陽也。

Door Legge wordt yang hier vertaald als “kracht en helderheid”³⁷, terwijl Schipper deze vertaalt als “het leven”. Zoals we hebben gezien wordt yang doorgaans exact geassocieerd met leven en deze kracht en helderheid. Deze vertaling zijn dan ook niet vreemd.

³⁰ *Zhuangzi, Zhuang Zi*, 331.

³¹ Chinese Text Project, Daoism, “陰.”

³² Ibid.

³³ *Zhuangzi, Zhuang Zi*, 331.

³⁴ Wang, *Yinyang*, 76.

³⁵ *Zhuangzi, Zhuang Zi*, 54.

³⁶ “陽,” Daoism, Chinese Text Project, 2006, [Daoism - 陽 - Chinese Text Project \(cext.org\)](http://cext.org).

³⁷ Chinese Text Project, Daoism, “陽.”

Daarnaast komt het regelmatig voor dat yin en yang in een *Zhuangzi*-passage niet slechts onvertaald worden gelaten, maar ook een andere betekenis kunnen hebben in dezelfde passage, zoals deze:^{38 39}

Bedenk daarbij ook dat zij die wedstrijden in vaardigheid aangaan altijd beginnen in een openhartige yang-trant, maar over het algemeen eindigen met geheime yin-praktijken, en als ze te ver doorgaan zelfs allebei rare trucjes gaan aanwenden.

且以巧鬥力者，始乎陽，常卒乎陰，大至則多奇巧(…)。

Legge vertaalt yang hier als “open krachtmetingen” en yin als “gemaaskeerde pogingen tot overwinning.”⁴⁰ Schipper laat yin en yang in zijn zin expliciet genoemd worden, maar voegt daar nog een woord aan toe: “openhartige” en “geheime”. In het vertalen van yin-yang kent men dus, afhankelijk van de context, diverse mogelijkheden.

Eén prominente manier van het vertalen van yin-yang is daarnaast nog belangrijk om te benoemen. Yin en yang worden beide, tenminste in de *Zhuangzi*, gebruikt als aparte benamingen voor het noorden (yin) en het zuiden (yang). Hieronder een voorbeeld:⁴¹⁴²

Hemelvast zwierf eens aan de zuidkant van Yin (...).

天根遊於殷陽(…)。

Deze zin vertaal ik als ‘Tian Gen wandelde naar het zuiden van Yin.’ Yin is waarschijnlijk een verzonnen geografische naam, en was de naam van een oudere dynastie die daarentegen wel heeft bestaan.⁴³ Yang 陽 (niet te verwarren met de rivier Yin in deze zin) wordt hier dus als ‘het zuiden’ vertaald. Een verdere uitleg over deze vertaling zal ik illustreren met een ander voorbeeld:⁴⁴⁴⁵

³⁸ Zhuangzi, *Zhuang Zi*, 86.

³⁹ Chinese Text Project, Daoism, “陽.”

⁴⁰ Chinese Text Project, Daoism, “陰.”

⁴¹ Zhuangzi, *Zhuang Zi*, 124.

⁴² Chinese Text Project, Daoism, “陽.”

⁴³ Zhuangzi, *Zhuang Zi*, 125.

⁴⁴ Ibid., 176.

⁴⁵ Chinese Text Project, Daoism, “陰.”

Zigong maakte eens een reis naar het zuiden, in het land van Chu. Bij zijn terugkeer via Jin kwam hij langs de zuidelijke oever van de Han-rivier.

子貢南遊於楚，反於晉，過漢陰（…）。

Yin en yang kunnen dus ook gebruikt worden om een bepaalde plaats aan te duiden en geven met name aan welke kant van de berg of rivier iets is. Yin is de schaduwkant en yang is de zonnige kant. Omdat zonlicht in China en in de rest van het noordelijk halfrond vanaf het zuiden komt en yin en yang geassocieerd worden met respectievelijk donker en licht en dus ook de maan en de zon, zal de noordzijde van de rivier en de zuidzijde van de berg zonlicht opvangen.⁴⁶ De Han is de naam van een rivier.⁴⁷ Daardoor wordt *Han yin* 漢陰 vertaald als “de zuidelijke oever van de Han-rivier.”

Betekenis van yin-yang in de *Zhuangzi*

We hebben zojuist vastgesteld dat de structuur van de teksten in de *Zhuangzi* de sleutel is tot het begrijpen van belangrijke concepten in de tekst. Door middel van de zojuist gegeven analyse over deze structuur van de teksten waarin yin-yang voorkomt en de voorgaande analyse van de algemene kenmerken van yin-yang, kunnen we onderzoeken wat de daadwerkelijke betekenis is van yin-yang in deze Taoïstische tekst.

In de vorige analyse hebben we vastgesteld dat tegenstellingen en parallellen een grote rol spelen bij yin-yang. Wellicht de belangrijkste parallel is de hemel-aardeparallel, aangezien deze in de kosmologie van yin-yang en de Tao een daadwerkelijk fysieke rol spelen. Sterker nog: ze maken deel uit van het bestaan. Hierbij is één specifiek hoofdstuk van belang, namelijk hoofdstuk 25 genaamd “Zeyang” 則陽 (Ziyang).^{48,49}

⁴⁶ Wang, *Yinyang*, 25.

⁴⁷ Zhuangzi, *Zhuang Zi*, 176.

⁴⁸ Chinese Text Project, Daoism, “陰陽.”

⁴⁹ Zhuangzi, *Zhuang Zi*, 345.

Als je eens alle dingen die er zijn zou tellen, dan kom je zeker tot meer dan tienduizend. Dat men desondanks overeen is gekomen om de term “tienduizend” te gebruiken, komt erop neer dat men daarmee de veelvuldigheid wil uitdrukken. Op analoge wijze spreken we over “hemel en aarde” als we de allergrootste materie bedoelen, over “yin en yang” als we over de som van alle energieën spreken, en over “Tao” als we datgene willen aanduiden waar alle dingen gelijkelijk deel van uitmaken.

今計物之數，不止於萬，而期曰『萬物』者，以數之多者號而讀之也。是故天地者，形之大者也；陰陽者，氣之大者也；道者為之公。

De hemel-aardeparallel wordt hier beschreven als de allergrootste materie, dat wil zeggen de allergrootste dingen. Dit betekent dat de hemel en aarde door de tweedeling als gevolg van yin-yang als eerste voortkomen uit het bestaan, waardoor de hemel en aarde samen het begin vormen van het ontstaan van de tienduizend dingen, oftewel het bestaan. Hiervoor hebben we gezien dat de hemel doorgaans wordt geassocieerd met yang en de aarde met yin. Deze maken allemaal deel uit van een overkoepelend geheel, namelijk de Tao. Echter kunnen de tienduizend dingen niet voortbestaan zonder de energieën van yin-yang. De reden dat uit yin-yang de tienduizend dingen zijn voortgekomen is exact omdat yin en yang de som van alle energieën zijn: ze zijn de bron van alles wat dynamisch is en beweegt.

Verder in de voorgenoemde passage wordt dit proces uitgebreider geïllustreerd:⁵⁰⁵¹

Toen vroeg Weetbeetje: ‘Binnen de vier windstreken en de zes uitersten, waar bevindt zich de oorsprong waaruit de tienduizend dingen geboren worden?’ De Grote Overeenstemmer antwoordde hierop: ‘Yin en yang beantwoorden aan elkaar: als het ene afneemt, dan neemt het andere toe. De vier jaargetijden volgen elkaar op: als het ene komt, dan verdwijnt het andere. Begeerte en haat, weigering en aanvaarding gaan als zwingels op en neer, en het paren van mannelijke en vrouwelijke wederhelften wordt daarmee een algemeen verschijnsel. Veilig en gevaarlijk wisselen elkaar af, tegenspoed en geluk komen uit elkaar voort, spanning en ontspanning botsen tegen elkaar op, samenkomen en verspreiden vervolmaken elkaar. (...) De principes van de ordening en de opeenvolging der dingen, de wetmatigheid van hun kringproces, die maken dat wat uitgeput is zich muteert in zijn tegendeel, en dat elk einde ook een nieuw begin betekent, dat alles is inherent aan elk ding. 少知曰：「四方之內，六合之裏，萬物之所生惡起？」太公調曰：「陰陽相照、相蓋、相治，四時相代、相生、相殺，欲惡去就於是橋起，雌雄片合於是庸有。安危相易，禍福相生，緩急相摩，聚散以成。(…) 隨序之相理，橋運之相使，窮則反，終則始。此物之所有(…)。」

Hier zien we de beweeglijkheid in werking: toe- en afnemings-, opvolging van seizoenen, totstandkoming en verdwijning, zo kan men eindeloos doorgaan. Het tegenstellingmotief komt in deze tekst terug in de vorm van al deze uitersten die met elkaar wisselen. Dat wat uitgeput is, muteert in diens tegendeel zodat het voort kan bestaan. Daardoor kunnen de tienduizend dingen dus ook voortbestaan. De constante wisselwerking tussen yin en yang vormen deze processen. Het is dan ook zeer systematisch: het is een wetmatigheid die bestaat uit een cyclus. Elk ding maakt deel uit van deze cyclus volgens de *Zhuangzi*.

De betekenis van yin-yang in de *Zhuangzi* is vrij consistent en de passages komen in het opzicht van dit concept sterk met elkaar overeen. De *Zhuangzi* is in mijn optiek dan ook een tekst waarvan de auteurs achter de teksten zeer bewust waren van de manieren waarop men een boodschap zou kunnen overbrengen aan de lezer. Men begint bij de structuur, en deze structuur van de passages en zinnen heeft ons verteld dat het bij yin-yang om tegenstellingen gaat. De nevenschikte tegenstellingen fungeren dus niet alleen slechts als voorbeelden, zoals eerder

⁵⁰ *Zhuangzi, Zhuang Zi*, 346.

⁵¹ Chinese Text Project, Daoism, “陰陽.”

vastgesteld, maar maken daadwerkelijk deel uit van het proces zelf. Dit proces komt voort uit yin-yang, twee tegenstellingen die een groter geheel vormen, wat in constante verandering opereert. Dit maakt yin-yang en de structuur waarin deze zich bevindt holistisch. In een eerder besproken hoofdstuk, namelijk “Tian Zifang”, wordt gezegd dat wanneer yin en yang bij elkaar komen ze elkaar vervolmaken en aanvullen, waardoor dingen juist kunnen worden geschapen.⁵² Anders gezegd: de complementariteit en dus de wederzijdse inclusie maakt het dat de tienduizend dingen kunnen voortbestaan. Als yin afneemt, neemt yang toe, maar ze hebben elkaars energie nodig om te kunnen blijven bestaan, waardoor yang, als yin volledig uitvalt, niet verder kan fungeren, aangezien het geen nodige aanvulling krijgt van yin. Yin en yang kunnen dus niet zonder elkaar. Op deze manier komen de karakteristieken die de *Zhuangzi* aangeeft samen met de karakteristieken die eerder in dit essay zijn gegeven.

⁵² Zhuangzi, *Zhuang Zi*, 272.

2. Yin-yang in de *Xunzi*

De tekst

De *Xunzi* is, net als de *Zhuangzi*, een verzameling van gecombineerde teksten toegeschreven aan één persoon, namelijk Xunzi 荀子 (ca. 310 v. Chr. – na 238 v. Chr.), ofwel Meester Xun. Men weet niet veel van zijn leven af, maar men weet wel dat hij waarschijnlijk buiten zijn eretitel Xun Kuang 荀况 heeft geheten en dat hij waarschijnlijk rond de vierde en derde eeuw voor Christus heeft geleefd in de periode van de Strijdende Staten (403-221 v. Chr.).⁵³ De eerste waarvan bekend is dat deze verzameling teksten heeft gecombineerd tot een overkoepelende tekst was waarschijnlijk Liu Xiang 劉翔 (77 v. Chr. – 6 v. Chr.), maar de vertaling die ik ga gebruiken voor deze tekst is gebaseerd op een editie uit de Tang-dynastie, die stamt uit 818 na Christus.⁵⁴ De vertaling die ik zal gebruiken is de vrij recente Engelstalige vertaling van Eric L. Hutton.

Frequentie

In tegenstelling tot in de *Zhuangzi* komt yin-yang als samengevoegde term slechts vrij weinig voor in de *Xunzi*. Het aantal hoofdstukken waarin yin-yang voor komt kan men op een hand tellen, namelijk de “Wangzhi” 王制 (De heerschappij van een echte koning)⁵⁵, de “Tianlun” 天論 (Verhandeling over de hemel)⁵⁶ en de “Lilun” 禮論 (Verhandeling over rituelen),⁵⁷ waarvan het tweede genoemde veruit de meeste verschijningen van dit concept bevat, namelijk vier van de zes keer.⁵⁸ Daaruit blijkt dat yin-yang in het gegeven hoofdstuk specifieke aandacht krijgt. Dit maakt het bestuderen van yin-yang in de *Xunzi* des te overzichtelijker. Echter maakt de lage frequentie van de verschijning van yin-yang in deze tekst het lastiger om diens gebruik en betekenis te analyseren. In dit geval is het dus extra belangrijk om de passages die de term yin-yang wel bevatten goed te begrijpen.

Apart gebruik

⁵³ Xunzi, *Xunzi: The Complete Text*, vertaald Eric L. Hutton (Princeton: Princeton University Press), xix.

⁵⁴ Xunzi, *Xunzi*, xviii.

⁵⁵ Ibid., 68.

⁵⁶ Ibid., 175.

⁵⁷ Ibid., 201.

⁵⁸ “陰陽,” Confucianism, Chinese Text Project, 2006, [Xunzi - 陰陽 - Chinese Text Project \(ctext.org\)](http://ctext.org).

Met betrekking tot yin en yang op individueel gebied is daarnaast iets vreemds aan de hand. In de *Zhuangzi* komt yin, maar ook yang enkele keren apart voor. Echter, in de *Xunzi* komt yang slechts één keer apart voor,⁵⁹ en yin wordt zelfs nooit op zichzelf gebruikt.⁶⁰ Toch acht ik het zinvol om het gebruik en de betekenis van yang op zichzelf te analyseren, zodat deze mogelijk meer context kan geven over de betekenis van yin-yang samen in de *Xunzi*. Om dat te verwezenlijken, zullen we dus eerst het enige aparte gebruik van yang moeten onderzoeken.

Yang komt apart voor in het hoofdstuk “Rongru” 榮辱 (Over eer en schande).⁶¹ In andere passages wordt yang gebruikt als een deel van een persoonsnaam.⁶² In de eerstgenoemde passage, hoewel kort, komen we al meer te weten over het gebruik van yang:⁶³⁶⁴

De *chou qiao* is een vis die op het wateroppervlak drijft, dicht bij de zon. Als hij vast komt te zitten in het zand, verlangt hij naar het water, maar het is simpelweg te laat.

儵鯀者，浮陽之魚也，𠵽於沙而思水，則無逮矣。

Het karakter *fu* 浮 betekent normaal ‘in het water drijven’. De vis (*yu* 魚) drijft dus hier. Zonder yang zou men al kunnen bedenken dat de vis op het wateroppervlak drijft, aangezien die anders zou zwemmen. Yang maakt hier echter nog duidelijk dat het om het wateroppervlak gaat, dus dicht bij de zon, oftewel waar zonneschijn is. Eerder in dit onderzoek werd al het contrast van de zon en de maan gegeven, waarbij yang voor de zon zou kunnen staan en yin voor de maan. Ook in de moderne taal van Mandarijn wordt de zon of zonlicht vertaald als *taiyang* 太陽, en heel letterlijk zou men dit kunnen vertalen als de ‘hoogste yang’. Het is dus niet gek dat yang gebruikt wordt in deze passage.

In mijn analyse van yin-yang in de *Zhuangzi* kwam naar voren dat yin-yang enorm vaak in de tekst voor kwam. Daardoor achtte ik het vrijwel overbodig om elke passage daarin tot op het bot te doorgronden, aangezien sommige passages veel relevanter voor het volledige beeld waren dan anderen. In de *Xunzi* is het aantal verschijningen van yin-yang amper op twee handen te tellen. Daardoor zal ik wat uitgebreider ingaan op alle passages waarin het concept naar voren komt.

⁵⁹ “陽,” Confucianism, Chinese Text Project, 2006, [Xunzi - 陽 - Chinese Text Project \(ctext.org\)](http://ctext.org/Xunzi-陽)

⁶⁰ “陰,” Confucianism, Chinese Text Project, 2006, [Xunzi - 陰 - Chinese Text Project \(ctext.org\)](http://ctext.org/Xunzi-陰)

⁶¹ *Xunzi*, *Xunzi*, 23.

⁶² Chinese Text Project, Confucianism, “陽.”

⁶³ Ibid.

⁶⁴ *Xunzi*, *Xunzi*, 25..

Regering en hemelse krachten

De eerste verschijning van de term yin-yang komt voor in het negende hoofdstuk genaamd “Wangzhi.” Het hoofdstuk is, zoals de naam van dit hoofdstuk doet vermoeden, gewijd aan het opstellen van een ideale heerschappij van de regering, namelijk de monarch, tegenover alle lagen van de samenleving. De inhoud van dit hoofdstuk is dan ook vrij hiërarchisch van karakter. Ten eerste wordt de oude wijze koning beschreven, die als een soort ideaalbeeld moet worden opgevolgd ten einde de titel van een ware koning te verdienen: “hij observeert de Hemel boven, en past deze kennis toe aan de Aarde beneden.”⁶⁵ Vervolgens worden bepaalde taken voor verschillende soorten functies in de regering uitgelegd, genaamd “De Juiste Volgorde van Ambtenaren.”⁶⁶ Alle functies worden genoemd en opgevolgd door een taak. In het lezen van deze opsomming komt de lezer het volgende tegen:^{67,68}

Het werk van de gebochelde sjamanen en lamme zieners is het beoordelen van de *yin* en de *yang*, het voorspellen van voortekenen en voorafschaduwingen, het doorboren van schildpadschilden en het opstellen van hexagrammen, het voorzitten van ceremonies om tegenspoed af te wenden, het uitkiezen van geluksdagen, en de vijfprognoses, en om geluk en ongeluk, het gunstige en het ongunstige te kennen.

相陰陽，占禋兆，鑽龜陳卦，主攘擇五卜，知其吉凶妖祥，傴巫跛擊之事也。

In de beschrijving van de taak van sjamanen en zieners wordt yin-yang als eerste genoemd. Echter komen we vrijwel niets te weten over wat men nu precies bedoelt met het beoordelen van yin-yang, zeker omdat het nog niet eerder in de *Xunzi* is genoemd. Het lijkt toch wel een zeer belangrijke taak, aangezien deze term als eerste wordt genoemd. Mijn theorie is dat yin-yang hier een soort balans moet aangeven. Als yin en yang uit balans raken, dan verstoort dit de hele natuur en diens gang van zaken. Waarschijnlijk is de taak van de sjamanen en zieners dus om te waken voor deze balans en deze te observeren, zodat de regering daarop kan handelen. In deze passage wordt een sterke nadruk gelegd op ambtelijke taken binnen de regering. Dit zal belangrijk zijn in het begrijpen van yin-yang als concept in de context van de gehele *Xunzi*.

⁶⁵ *Xunzi*, *Xunzi*, 77.

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ *Ibid.*, 78.

⁶⁸ Chinese Text Project, Confucianism, “陰陽.”

In het zeventiende hoofdstuk “Tianlun” wordt yin-yang op uitgebreidere wijze uiteengezet.⁶⁹ Het is immers het enige hoofdstuk in de *Xunzi* waarin het concept van yin-yang meerdere verschijningen maakt. Het eerste stuk in het hoofdstuk is echter eerst belangrijk om te begrijpen, zoals we nu zullen zien.⁷⁰⁷¹

Er is een constantheid in de activiteiten van de Hemel. Ze houden niet vol vanwege Yao. Ze vergaan niet vanwege Jie. Als men ze met orde beantwoordt, dan zal men geluk treffen. Als men ze met chaos beantwoordt, dan zal men ongeluk treffen.

天行有常，不為堯存，不為桀亡。應之以治則吉，應之以亂則凶。

Deze passage introduceert twee oude heersers met hun naam, namelijk Yao 堯 (geregeerd ca. 2356 v. Chr.– ca. 2255 v. Chr.) en Jie 桀 (geregeerd ca. 1728 v. Chr. – 1675 v. Chr.). Yao is volgens traditionele verhalen een wijze koning uit de tijd van het begin van de Chinese culturele geschiedenis.⁷² Jie stond bekend als een tiran en was de laatste regent van de Xia-dynastie, waarvan zijn regime omver werd geworpen wat resulteerde in de Shang-dynastie.⁷³ Yao wordt in een positief daglicht gebracht, terwijl over Jie uiterst negatief wordt geschreven, vandaar het volhouden en het vergaan. Echter, deze stuk tekst duidt juist aan dat de activiteiten van de Hemel juist gereguleerd worden door iets anders naast de heersers, dus door iets wat nog hoger staat. Volgens deze passage is de Hemel dus een soort natuurkracht die in constante beweging is. Deze veranderingen in de Hemel worden verder in dit hoofdstuk uitgewerkt.⁷⁴⁷⁵

De gerangschikte sterren volgen elkaar in hun omwentelingen, de zon en de maan schijnen om beurten, de vier seizoenen volgen elkaar op, yin en yang ondergaan hun grote transformaties, en wind en regen worden ruimschoots geschonken. Hun harmonie houdt de talloze dingen in leven. Hun verzorging helpt de talloze dingen om te gedijen.

列星隨旋，日月遞炤，四時代御，陰陽大化，風雨博施，萬物各得其和以生，各得其養以成 (…)

⁶⁹ Xunzi, *Xunzi*, 175.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ “天倫,” Confucianism, Chinese Text Project, 2006, [Xunzi : 天論 - Chinese Text Project \(ctext.org\)](http://ctext.org/Xunzi/天論).

⁷² Ziyang You, “Shifting Actors and Power Relations: Contentious Local Responses to the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in Contemporary China,” *Journal of Folklore Research* 52, nummers 2-3 (Mei-December 2015): 255.

⁷³ Xunzi, *Xunzi*, 7.

⁷⁴ Ibid., 176.

⁷⁵ Chinese Text Project, Confucianism, “天論.”

Dit is precies waar yin-yang om de hoek komt kijken. Yin en yang worden hier neergezet als elementen die grote transformaties ondergaan. Zij maken daarnaast deel uit van een harmonie, zoals aangegeven in de een na laatste zin. Net hebben we vastgesteld dat de Hemel in deze tekst constant verandert. Dit citaat geeft zodoende aan dat wanneer men deze harmonie behoudt en verzorgt, dat de talloze dingen kunnen voortleven en gedijen. Dit betekent dat deze harmonie een dynamisch systeem is dat blijft voortbestaan.

Om dit systeem te behouden, zegt men verder in het hoofdstuk dat men de aandacht moet vestigen op gevestigde harmonieën, aangezien deze harmonieën, waaronder yin-yang, gebruikt kunnen worden om orde te houden in de samenleving, waarvoor de ambtenaren verantwoordelijk zijn, terwijl het individu juist over de Weg moet waken,⁷⁶ De Weg wordt hier met het karakter *dao* 道 vertaald, wat een zeer belangrijk concept is binnen de Chinese filosofie.⁷⁷ Deze Weg wordt gevormd door de praktijken van mensen zelf, en is dus niet iets van de Hemel of van de Aarde die voortgebracht is door de oude wijze koningen.⁷⁸ Deze wijzen moeten, zoals eerder gezegd, als ideaalbeeld fungeren voor de ideale regering. We zijn hierdoor terug aangekomen bij de regering, en dus de ambtenaren, die de Hemel wel moeten observeren, wat tegelijkertijd betekent dat de harmonieën moeten worden behouden, zoals yin-yang. Yin-yang kan dus blijven transformeren, wat impliceert dat yin-yang een constant veranderende samenspanning is, zolang het in de gaten gehouden wordt.

De *Xunzi* pleit voor een respect voor yin-yang, en daarmee voor de veranderingen daarin. Zoals wordt gezegd: “De Hemel heeft een constante weg, de Aarde heeft constante meting, en de nobele heeft een constantie substantie.”⁷⁹ Binnen de Hemel en Aarde vinden constant veranderingen plaats die in gang worden gezet door yin en yang, en daarom zegt de *Xunzi* dat men deze veranderingen absoluut niet moet vrezen, en dus moet accepteren dat deze dingen eenmaal gebeuren.⁸⁰

⁷⁶ *Xunzi*, *Xunzi*, 177.

⁷⁷ Chinese Text Project, Confucianism, “陰陽.”

⁷⁸ Chris Fraser, “Language and Logic in the *Xunzi*,” in *Dao Companion to the Philosophy of Xunzi*, samengesteld door Eric L. Hutton (Berlijn: Springer, 2016), 307.

⁷⁹ *Xunzi*, *Xunzi*, 178.

⁸⁰ *Ibid.*, 178-179.

Tot zover het hoofdstuk over de hemel. Verder in de *Xunzi* komt yin-yang slechts één keer voor, en dat is in het negentiende hoofdstuk genaamd ‘Verhandeling van Rituelen’.⁸¹ Daar wordt yin-yang, tenminste ten opzichte van de Hemel en de Aarde, concreter gemaakt. Een centraal thema in deze verzameling teksten is de menselijke natuur. De tekst geeft een negatieve blik weer over dit aspect van de mens: “De menselijke natuur is slecht. Hun goedheid is een kwestie van bewuste inspanning.”⁸² Het hoofdstuk waar dit citaat uit stamt is toepasselijk getiteld ‘De menselijke natuur is slecht’. Terug naar het hoofdstuk “Lilun”, want dit eerdere hoofdstuk verbindt de menselijke natuur hier met de Hemel en de Aarde en yin-yang:^{83,84}

De menselijke natuur en bewuste inspanning moeten zich verenigen, en dan worden de reputatie van de wijze en het werk van het verenigen van alles onder de Hemel tot voltooiing gebracht. En dus zeg ik, wanneer de Hemel en de Aarde zich verenigen, dan worden de ontelbare wezens geboren. Wanneer yin en yang op elkaar inwerken, ontstaan veranderingen en transformaties. Wanneer de menselijke natuur en bewuste inspanning zich verenigen, wordt alles onder de Hemel geordend.

性偽合，然後成聖人之名，一天下之功於是就也。故曰：天地合而萬物生，陰陽接而變化起，性偽合而天下治。

‘Orde’ is misschien wel het belangrijkste sleutelwoord van de *Xunzi*, en één van de belangrijkste in de confucianistische traditie in het algemeen. Orde is het absolute summum van de ideale samenleving. Deze orde wordt gebracht door goed om te gaan met het gegeven dat de menselijke natuur slecht is. Dit houdt in dat men zich bewust moet inspannen om zichzelf te controleren om het goede te bereiken, aangezien het goede zich in deze bewuste inspanning bevindt. Daarbij wordt een concrete schets gemaakt van yin-yang in relatie tot de Hemel en de Aarde. De Hemel en de Aarde hebben een bestaan, maar dit bestaan is constant doordat yin-yang constant op elkaar inwerken. Zowel de Hemel en de Aarde als yin-yang kunnen in stand worden gehouden doordat men deze bewuste inspanning inzet, rekening houdend met de menselijke natuur. Als men dit realiseert, bereikt men deze grote orde.

⁸¹ *Xunzi*, *Xunzi*, 201.

⁸² *Ibid.*, 248.

⁸³ *Ibid.*, 210.

⁸⁴ Chinese Text Project, Confucianism, “陰陽.”

Algehele betekenis

Eerder werd aangegeven dat informatie over yin-yang in de *Xunzi* vrij schaars is. Juist vanwege het feit dat yin-yang weinig in de tekst voorkomt, is het gemakkelijker om de betekenis van yin-yang in de *Xunzi* samen te vatten.

Het begrip in de *Xunzi* over het bestaan gaat vooral over twee dingen: de dynamiek van de Hemel en de Aarde en yin-yang. De Hemel en de Aarde bestaan en zijn twee fysieke gebieden, maar het zijn de dingen die voortleven binnen deze gebieden. Volgens de *Xunzi* kunnen deze dingen alleen bestaan door yin en yang en hun transformaties: ze dienen als brandstof van een machine, als bloed van een levend wezen. Echter beargumenteert de tekst dat dit systeem op de een of andere manier in stand moeten worden gehouden, en dat kan alleen als de regering van de maatschappij zich baseert op de oude wijze heersers. Verschillende ambtenaren hebben verschillende taken, en de sjamanen en de zieners zullen als enigen een echt bewustzijn hebben van de staat van de harmonieën binnen de Hemel, waaronder yin-yang. Op deze voorspellingen en visies kan de regering reageren om orde te brengen in de samenleving, aangezien harmonie een kwestie van orde is. De menselijke natuur is echter slecht. Men moet dus zien om te gaan met deze natuur door bewust te handelen, zodat men deze orde daadwerkelijk kan realiseren. De constant veranderende staat van het bestaan en de transformaties zijn onvermijdelijk, en kunnen negatieve dingen met zich mee brengen, maar dat is precies wat yin-yang is: twee uitersten die altijd op de een of andere manier deel zullen uitmaken van het universum.

3. De betekenis van yin-yang in de *Zhuangzi* en *Xunzi* vergeleken

Overeenkomsten

Op het eerste gezicht lijken de twee betekenissen van yin-yang in de *Zhuangzi* en de *Xunzi* niet veel van elkaar te verschillen. Yin-yang speelt in beide teksten een vrij grote rol in de kosmologie van het universum. Waar deze teksten in overeenkomen is de rol die yin-yang heeft op de Hemel en Aarde. In beide teksten dienen de Hemel en Aarde als twee metafysische gebieden die samen het bestaan en de tienduizend dingen, ofwel de veelvuldigheid der dingen, vormen. Zij worden in de *Zhuangzi* beschreven als de allergrootste materie: de eerste materie die voortgekomen zijn vanuit yin-yang. In die tekst worden deze twee concreter beschreven als twee belichamingen van yin en yang. Zoals we hebben gezien is de Hemel een manifestatie van yang en de Aarde een van yin. Echter kunnen deze twee niet bestaan zonder de materie binnen in deze werelden, die gevormd worden door yin-yang. Deze materie niet alleen gevormd, sterker nog: deze materie verandert constant, omdat de verhoudingen tussen yin-yang constant veranderen. Dit is precies waar de *Xunzi* de lezer gerust probeert te stellen door te adviseren deze constante krachten in het universum te respecteren, aangezien deze de natuur maken en dat die simpelweg onvermijdelijk is. Zoals we eerder hebben gezien beschrijft de *Zhuangzi* het universum ter voorbeeld dat er de ene keer licht is, dan weer donker en de ene keer een hoogtepunt, en dan weer een dieptepunt is, dus: als het ene afneemt, neemt het andere toe en zo kan men eindeloos doorgaan. En wat men ook doet, zegt men in de *Zhuangzi* dat men “niet bij machte hier iets over te zeggen”⁸⁵ is. Zo benadrukt deze tekst dus de onvatbaarheid van deze innerlijke werkingen van het bestaan. In de *Xunzi* wordt het zien van slechts de prestaties van deze harmonieën als iets spiritueels en geestkrachtig gezien: men weet hoe het tot stand komt, maar niemand kan deze harmonieën en werkingen verklaren in diens vormeloze staat, dus moet men dit niet proberen te begrijpen, maar alleen de prestaties daarvan te zien.⁸⁶ Deze harmonieën bevatten zowel positieve als negatieve energieën, waarmee de *Xunzi* dit respect voor deze onverklaarbare krachten, waaronder yin-yang, probeert te benadrukken.⁸⁷ Kortom: beide teksten benadrukken dat de som van alle energieën in het bestaan voortkomen uit yin-yang, en dat deze energieën slechts deel uitmaken van het bestaan en dus gerespecteerd moeten worden.

⁸⁵ *Zhuangzi, Zhuang Zi*, 272.

⁸⁶ *Xunzi, Xunzi*, 176.

⁸⁷ *Ibid.*

Verschillen

De *Zhuangzi* en de *Xunzi* komen dus aardig overeen in wat de uiteindelijke essentie van yin-yang daadwerkelijk is: de wisselwerking die de som is van alle energieën die de materie in de Hemel en de Aarde constant doet veranderen tot in de oneindigheid. Echter, de teksten benaderen yin-yang vanuit een verschillende context. De *Zhuangzi* voert yin-yang puur vanuit een kosmologisch en metafysisch oogpunt op. Yin-yang komt veel vaker voor in deze tekst dan in de *Xunzi*, maar daarnaast werkt de *Zhuangzi* dit concept door dit kosmologische perspectief veel uitgebreider uit, met meerdere passages die specifiek toegewijd zijn aan het uitleggen van yin-yang binnen het grotere geheel van het bestaan, en wat de rol van yin-yang daarin precies is. Daardoor is het dus veel gemakkelijker om informatie over yin-yang uit de *Zhuangzi* te halen. In de *Xunzi* wordt yin-yang meer gegeven als een concept waar men al bij voorbaat bekend mee zou moeten zijn, en dus is men, wanneer men informatie over yin-yang uit deze tekst probeert te vinden, grotendeels afhankelijk van implicaties in plaats van directe bevestigingen. Daarnaast benadert de *Xunzi* yin-yang vanuit een staatkundig perspectief. Dit komt het meeste terug in de rol van de sjamanen en de zieners als ambtenaren van de regering, namelijk dat zij enige visioenen en voorspellingen doen over de richting van de natuur via yin-yang, waardoor zij dit kunnen doorgeven aan het hogere gezag binnen de regering. Zoals we hebben gezien kan de regering op deze manier orde behouden in de samenleving door te handelen op de staat van yin-yang en de Hemelse harmonieën.

Bij deze komt een tweede verschil om de hoek kijken, namelijk dat de *Xunzi* er indirect vanuit gaat dat men kan acteren op basis van de werkingen van de natuur, terwijl de *Zhuangzi* eerder toelicht dat men zich er juist compleet aan moet overgeven door juist niet te handelen. Op deze manier is een echte regering zoals beschreven wordt in bijvoorbeeld de *Xunzi* overbodig. De

eerste zinnen van het elfde hoofdstuk van de *Zhuangzi*, “Zaiyou” 在宥 (De vrije loop), verwoordt dit op simpele wijze: ⁸⁸⁸⁹

Wat mij betreft zou je de wereld zijn vrije loop moeten laten, en zou het rijk niet bestuurd moeten worden. Is de wereld vrij, dan moet je oppassen dat hij niet zijn ingeboren natuur bederft; laat je de wereld op zijn beloop, dan moet je oppassen dat hij niet zijn deugdzzaamheid bederft. Wanneer die twee condities gehandhaafd blijven, wat valt er dan nog te besturen in het rijk?

聞在宥天下，不聞治天下也。在之也者，恐天下之淫其性也；宥之也者，恐天下之遷其德也。天下不淫其性，不遷其德，有治天下者哉！

De tekst gaat hierop verder door te stellen dat een rijk overbodig is doordat het de rust verstoort en het juist alleen maar het bestaan complexer maakt en conflicten veroorzaakt. De *Zhuangzi* stelt dan ook als retorische vraag hoe men dan nog ruimte kan vinden om te genieten van rust en kalmte van de natuur.⁹⁰ De tekst pleit ervoor absoluut niet te handelen afhankelijk van de staat van de Hemel, zoals in de *Xunzi* wordt beschreven. Het is daarom ook niet vreemd dat de Taoïstische canon, waar de *Zhuangzi* aan toebehoort, gezien wordt als een tegenreactie op het confucianisme, een stroming waar de *Xunzi* grotendeels op gebaseerd is. De *Xunzi* vindt dus dat een staat als absolute handhaving moet fungeren, terwijl de *Zhuangzi* dit juist overbodig acht.

Tenslotte verschillen de teksten nog op een ander punt veel van elkaar als het gaat om yin-yang, en dat is het concept van de Tao in relatie tot yin-yang. Het begrip in de *Xunzi* van de Tao is geen Tao die vaststaat in de Hemel, Aarde of daarboven, maar is juist een menselijke Tao die teruggaat naar de oude wijze koningen.⁹¹ Zoals we hebben gezien is het de taak van de regering om deze koningen als rolmodel op te volgen om zo een ideale staat te vormen. Daar hoort een methode bij die onder andere gebaseerd is op het acteren op basis van de stand van de Hemelse harmonieën, waar yin-yang een belangrijk deel van uitmaakt. In de *Zhuangzi* wordt de Tao echter beschreven als iets waar alles uiteindelijk deel van uitmaakt, en is het enige wat door mensen onmogelijk kan worden gedefinieerd, en de tweedeling van yin-yang komt dus ook

⁸⁸ *Zhuangzi, Zhuang Zi*, 153.

⁸⁹ “在宥,” Daoism, Chinese Text Project, 2006, [Zhuangzi - 在宥 - Chinese Text Project \(ctext.org\)](http://ctext.org).

⁹⁰ *Zhuangzi, Zhuang Zi*, 154.

⁹¹ Fraser, *Language and Logic*, 6.

hiervandaan: uit het alles overkoepelende eenheid.⁹² De yin-yang staat niet in de Hemel als een hoogste autoriteit, maar wordt nog overstegen door de Tao.

⁹² Zhuangzi, *Zhuang Zi*, 345.

Conclusie

In dit essay heb ik twee verschillende betekenissen van yin-yang, namelijk vanuit de *Zhuangzi* en de *Xunzi*, uiteengezet en met elkaar vergeleken. De vraag is op wat voor manier deze met elkaar te vergelijken zijn. De *Xunzi* is een tekst die stamt uit de confucianistische canon en de *Zhuangzi* is een tekst die deel uitmaakt van de taoïstische canon, twee stromingen die op veel vlakken met elkaar botsen, zoals de visie op staatsbestuur, natuur en menselijk handelen. In het geval van yin-yang zijn duidelijke overeenkomsten te herkennen als het gaat om diens functie in de natuur van het bestaan, maar zijn er ook grote verschillen in de context waarin yin-yang gebruikt wordt, hoe men zou moeten omgaan met deze wisselwerkingen en hoe yin-yang zich verhoudt tot de Hemel en Aarde en de Tao. Deze verschillen laten zien dat yin-yang geen vaststaand concept is, zelfs niet in de Chinese oudheid, en dat hetzelfde concept niet noodzakelijk precies één filosofie of gedachtegoed representeert.

Daarnaast laat deze vergelijking zien dat yin-yang moeilijk concreet te onderzoeken valt zonder raadpleging van primaire literatuur zoals deze teksten. Dit wil niet zeggen dat er geen secundaire literatuur is die aandacht besteed aan inhoudsverschillen in de betekenis van yin-yang in verscheidene primaire literatuur. Echter, als men deze primaire literatuur zelf daadwerkelijk gebruikt voor onderzoek, dan kan men de verschillen vinden vanuit de teksten zelf op het gebied van taalgebruik, structuur en context. Verschillen in betekenis of standpunten tussen verschillende oude teksten worden, zeker vanwege de dichterlijke en anekdotische manier van vertelling, doorgaans niet expliciet gegeven in deze teksten. Als men dus tussen de regels leest, kan men in grote lijnen deze verschillen eruit halen en kijken naar de tekstuele kenmerken van deze literatuur. Men zal zien dat de verschillen in het begrip van deze teksten over bredere filosofische concepten groter zijn dan vertegenwoordigd in academisch onderzoek. Mijn conclusie is dat men minder afhankelijk zou moeten zijn van secundaire literatuur en dus meer onderzoek zou moeten doen naar primaire literatuur als men het yin-yangconcept gebruikt in wetenschappelijke artikelen.

Bibliografie

- Bode, Katherine. "The Equivalence of *Close* and *Distant* Reading; or, Toward a New Object for Data-Rich Literary History." *Modern Language Quarterly (Seattle)* 78, nummer 1 (Maart 2017): 77-106.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia, "yinyang." *Encyclopaedia Britannica*, laatst geüpdatet 25 April 2023. [Yinyang | Definition, Meaning, & Facts | Britannica](#).
- Brookman, Helen, & Julia Horn. "Closeness and Distance: Using Close Reading As a Method of Educational Enquiry in English Studies." *Arts & Humanities in Higher Education* 15, nummer 2 (April 2016): 248-265.
- Chinese Text Project. 2006. "荀子 – Xunzi." URL: [Xunzi - Chinese Text Project \(ctext.org\)](#).
- Chinese Text Project. 2006. "莊子 – Zhuangzi." URL: [Zhuangzi - Chinese Text Project \(ctext.org\)](#).
- Fang, Tony. "Yin Yang: A New Perspective on Culture." *Management and Organization Review* 8, nummer 1 (April 2011): 25-50.
- Fraser, Chris. "Language and Logic in the *Xunzi*." In *Dao Companion to the Philosophy of Xunzi*, samengesteld door Eric L. Hutton, 300-331. Berlijn: Springer, 2016.
- Jaeger, Stefan. "A Geomedical Approach to Chinese Medicine: The Origin of the Yin-Yang Symbol." In *Recent Advances in Theories and Practice of Chinese Medicine*, samengesteld door Haixue Kuang, 29-44. Rijeka: InTech, 2011.
- Laozi. *Lao Zi: Het Boek van de Tao en de Innerlijke Kracht*. Vertaald door Kristofer Schipper. Amsterdam: Augustus, 2012.
- Mattson, Lars-Gunnar, & Annika Tidström. "Applying the Principles of Yin-Yang to Market Dynamics." *Marketing Theory* 15, nummer 3 (September 2015): 347-364.
- *Nederlands Middelgroot Woordenboek*. Samengesteld door Theo de Boer. 2^e editie. Utrecht: Van Dale Uitgevers, 2017.
- Nichols, Ryan. "The Origin and Cultural Evolution of East Asian Cognitive Style: A Case Study of the *Book of Changes (Yijing 易經)*." *Journal of Cognition and Culture* 21, nummer 5 (December 2021): 389-413.
- Slote, Michael. "Updating Yin and Yang." *Dao: A Journal of Comparative Philosophy* 12, nummer 3 (Juli 2013): 271-282.

- Wang, Robin R. *Yinyang: The Way of Heaven and Earth in Chinese Thought and Culture*. New York: Cambridge University Press, 2012.
- Xunzi. *Xunzi: The Complete Text*. Vertaald door Eric L. Hutton. Princeton: Princeton University Press, 2014.
- You, Ziyang. "Shifting Actors and Power Relations: Contentious Local Responses to the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in Contemporary China." *Journal of Folklore Research* 52, nummers 2-3 (Mei-December 2015): 253-268.
- Zhuangzi, *Zhuang Zi: De Volledige Geschriften: Het Grote Klassieke van het Taoïsme*. Vertaald door Kristofer Schipper. Amsterdam: Uitgeverij Augustus, 2007.